

2. Про наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори : закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/60/95-%D0%B2%D1%80#Text>

3. Про судову практику в справах про злочини у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів : постанова Пленуму Верховного суду України № 4 від 26.04.2002 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0004700-02#Text>

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-493-1-76>

**DIGITALIZATION OF TAX AND DUTY ADMINISTRATION:
STRATEGIC DIRECTIONS OF LEGAL REGULATION
FOR UKRAINE**

**ЦИФРОВІЗАЦІЯ АДМІНІСТРУВАННЯ ПОДАТКІВ ТА ЗБОРІВ:
СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ
ДЛЯ УКРАЇНИ**

Chudak O. M.

*Postgraduate Student at the Department
of Constitutional, Administrative
and Financial Law, Leonid Yuzkov
Khmelnitskyi University
of Management and Law
Khmelnitskyi, Ukraine*

Чудак О. М.

*аспірант кафедри конституційного,
адміністративного
та фінансового права,
Хмельницький університет
управління та права
імені Леоніда Юзькова
м. Хмельницький, Україна*

Правове регулювання цифровізації адміністрування податків та зборів зумовлена необхідністю створення прозорої, ефективної та безпечної системи оподаткування, що відповідає сучасним технологічним реаліям. Законодавче врегулювання цифрових процесів дозволяє встановити чіткі правила використання електронних сервісів, захисту персональних даних, автоматизації податкового контролю та відповідальності за порушення, що сприяє усуненню правових колізій, підвищенню довіри платників податків, зниженню рівня ухилення від сплати податків та гармонізації національного податкового законодавства з міжнародними стандартами цифрового адміністрування.

Проблемам правового регулювання цифровізації АПЗ приділяли увагу Е. Дмитренко [1, с. 41–50], Л. Марченко [2, с. 127–134],

Н. Гавриленко, О. Грищенко, Н. Козицька [3], А. Колісник [4, с. 232–239], Т. Мединська, Н. Ногінова [5, с. 90–96] та інші, проте інтенсивне впровадження цифрових технологій в усі сфери суспільного життя, і зокрема в адміністрування податків та зборів, призвели до того, що роботи науковців частково втратили свою актуальність.

27 грудня 2023 року розпорядженням Кабінету Міністрів України № 1218-р було схвалено Національну стратегію доходів до 2030 року (далі – Стратегія-2030), в якій визначалися такі інструменти цифровізації, що підлягали впровадженню в адміністрування податків та зборів:

1) *для підвищення дотримання рівня податкового законодавства*: продовжити розробку, тестування та впровадження ІТ-рішень для обробки даних стандартного аудиторського файлу (SAF-T UA) для цілей «Е-аудиту», забезпечити розробку нормативно-правових актів (щодо обов’язкового подання SAF-T UA усіма великими платниками податків, а в подальшому – усіма платниками ПДВ (4.2.2(b) пункт 3.1 розділу 1 Таблиці 1.1 Стратегії); впровадити новітні підходи і технології до обробки та аналізу інформації для цілей податкового контролю у сфері трансфертного ціноутворення. Розробити та впровадити ІТ-рішення для автоматизації роботи з великими масивами даних (пункт 4.2.2(c) розділу 1 Таблиці 1.1 Стратегії); розробити та впровадити ІТ-рішення для автоматизації обміну інформацією з іноземними компетентними органами при здійсненні податкового контролю у галузі міжнародного оподаткування (зокрема, в частині контролю за трансфертним ціноутворенням, виплатою пасивних доходів, контрольованим іноземними компаніями (пункт 4.2.2(d) розділу 1 Таблиці 1.1 Стратегії); забезпечити розробку нормативно-правових актів для відображення в системі електронного адміністрування реалізації пального та спирту етилового (далі – СЕА РПСЕ) даних про власників пального для виявлення фіктивних операцій (пункт 4.2.2(e) розділу 1 Таблиці 1.1 Стратегії); забезпечити розробку нормативно-правових актів, необхідних для впровадження автоматизованої системи контролю за обігом алкогольних напоїв, тютюнових виробів та рідин, що використовуються в електронних сигаретах (електронна простежуваність) відповідно до Закону України від 29 червня 2023 року № 3173-IX (пункт 4.2.2(e) розділу 1 Таблиці 1.1 Стратегії); забезпечити удосконалення технології передачі даних від реєстраторів розрахункових операцій (далі – РРО) до ДПС та забезпечити передачу від Системи обліку даних реєстраторів розрахункових операцій (далі – СОД РРО) до РРО повідомлень про отримання та результати валідації електронних документів. Забезпечити доопрацювання відповідних ІТ-рішень ДПС (4.2.2(f)

розділу 1 Таблиці 1.1 Стратегії); забезпечити розробку проектів законів та підзаконних нормативно-правових актів, спрямованих на удосконалення процедур збору, передачі, зберігання та аналізу даних про проведені розрахункові операції, а також запровадження альтернативного (порівняно з технологією НБУ) способу захисту та передачі до ДПС даних, що формуються РРО (4.2.2(f) розділу 1 Таблиці 1.1 Стратегії); забезпечити розробку нормативно-правових актів, необхідних для покращення роботи з податковим боргом фізичних та юридичних осіб (зокрема налагодження інформаційної взаємодії ДПСУ з Держказначейством та банками), надання податковим органам прав та обов'язків щодо сегментації категорій боржників та пріоритезації погашення податкового боргу платників податків. Після прийняття змін – розробити та впровадити відповідні ІТ-рішення. Розробити та впровадити ІТ-рішення для контролю за процесом погашення податкового боргу в ДПС (4.2.2(g) розділу 1 Таблиці 1.1 Стратегії);

2) для *цифровізації*: ІТ-консолідація інформаційних ресурсів суб'єктів системи управління державними фінансами, зокрема ДПС, на рівні Мінфіну та забезпечення адміністрування цих інформаційних ресурсів незалежним адміністратором (ІТ-установою) (пункт 4.2.3 (a) розділу 1 Таблиці 1.1 Стратегії); впровадження системи управління інформаційної безпеки в ІТ-установі, впровадження стандартів ISO/IEC 27001:2005 та проведення сертифікаційного аудиту на відповідність системи управління інформаційної безпеки вимогам стандарту ISO (пункт 4.2.3(a) розділу 1 Таблиці 1.1 Стратегії); впровадження заходів, спрямованих на безпеку використання даних та доступ до інформації про обсяг та обіг коштів платників податків на їх рахунках у банках. Розробка концепції та політики безпеки використання податковими органами (персоніфікованої) деперсоніфікованої інформації про платників податків. Створення в єдиній інформаційно-комунікаційній системі системи управління державними фінансами окремого захищеного контуру, з кодуванням (декодуванням) відкритих на сьогодні персональних ідентифікаторів платників податків з метою забезпечення функціонування інформаційних систем контролюючих органів в режимі обробки деперсоніфікованої інформації про таких платників податків (пункт 4.2.3(b) розділу 1 Таблиці 1.1 Стратегії); забезпечення інтеграції з європейськими системами ПДВ, відшкодування ПДВ, моніторингу руху акцизних товарів, системами платіжної інформації тощо згідно з Графіком виконання зобов'язань щодо вступу до ЄС, після його затвердження (4.2.3(c) розділу 1 Таблиці 1.1 Стратегії) [6].

Виходячи з заходів цифровізації АПЗ, передбачених у Стратегії–2030, правове регулювання цифровізації АПЗ мало розвиватися шляхом врегулювання впровадження інструментів цифровізації в правовідносини з: 1) забезпечення взаємодії (насамперед, інформаційної) між різними органами управління державними фінансами; 2) визначення правового статусу адміністраторів інформаційних ресурсів суб'єктів системи управління державними фінансами, зокрема незалежних; 3) забезпечення адміністрування окремих податків (зокрема акцизного податку); 3) удосконалення адміністрування податкового контролю; 4) удосконалення кіберзахисту, впровадження стандартів інформаційної безпеки; 5) забезпечення міжнародної співпраці з іноземними компетентними органами при здійсненні податкового контролю у галузі міжнародного оподаткування, інтеграції з європейськими системами адміністрування податку на додану вартість та акцизного товару, платіжної інформації тощо.

Крім цього, у Стратегії–2030 міститься ряд безпосередніх вимог щодо удосконалення нормативно-правового регулювання у сфері АПЗ, спрямованих на впровадження цифровізації в цій сфері, а саме вимагається розробити та прийняти: 1) Концепцію та політику безпеки використання податковими органами (персоніфікованої) деперсоніфікованої інформації про платників податків; 2) нормативно-правові акти, які врегулюють порядок відображення в системі електронного адміністрування реалізації пального та спирту етилового (СЕА РПСЕ) даних про власників пального для виявлення фіктивних операцій, впровадження автоматизованої системи контролю за обігом алкогольних напоїв, тютюнових виробів та рідин, що використовуються в електронних сигаретах (електронна простежуваність); 3) нормативно-правові акти, спрямовані на удосконалення процедур збору, передачі, зберігання та аналізу даних про проведені розрахункові операції, а також запровадження альтернативного способу захисту та передачі до ДПСУ даних, що формуються реєстраторами розрахункових операцій; 4) нормативно-правові акти, необхідні для покращення роботи з податковим боргом фізичних та юридичних осіб (зокрема налагодження інформаційної взаємодії ДПС з Держказначейством та банками, надання податковим органам прав та обов'язків щодо сегментації категорій боржників та пріоритизації погашення податкового боргу платників податків).

Отже, удосконалення правового регулювання адміністрування податків та зборів в умовах цифровізації вимагає врегулювання впровадження інструментів цифровізації в правовідносини з: 1) забезпечення взаємодії (насамперед, інформаційної) між різними

органами управління державними фінансами; 2) визначення правового статусу адміністраторів інформаційних ресурсів суб'єктів системи управління державними фінансами, зокрема незалежних; 3) забезпечення адміністрування окремих податків (зокрема акцизного податку); 3) удосконалення адміністрування податкового контролю; 4) удосконалення кіберзахисту, впровадження стандартів інформаційної безпеки; 5) забезпечення міжнародної співпраці з іноземними компетентними органами при здійсненні податкового контролю у галузі міжнародного оподаткування, інтеграції з європейськими системами адміністрування податку на додану вартість та акцизного товару, платіжної інформації тощо.

Література:

1. Дмитренко Е.С. Електронний аудит платників податків: проблеми запровадження в Україні. *Київський часопис права*. 2021. № 1. С. 46-51.
2. Марченко Л. Діджиталізація системи податкового адміністрування в Україні з урахуванням досвіду розвинених країн світу. *Економічний аналіз*. 2022. Том. 32. № 4. С. 127-134. URL: 2933-6565680753-1- PB.pdf
3. Гавриленко Н., Грищенко О., Козіцька Н. Вплив цифрових трансформацій на зміст фіскального адміністрування. *Економіка та суспільство*. 2022. № 41. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-41-38>
4. Колісник А. С. Дискусійні аспекти адміністрування податків, зборів, платежів в умовах цифровізації економіки. *Право й інноваційне суспільство*. 2021. № 2 (17). С. 232–239.
5. Мединська Т. В., Ногінова Н. М. Цифровізація органів податкового адміністрування у контексті сучасних викликів та загроз. *Наукові записки 67 Національного університету Острозька академія*. Серія Економіка. Острог : Вид-во НаУОА. 2022. № 24(52). С. 90–96.
6. Національна стратегія доходів до 2030 року: розпорядження Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2023 року № 1218-р. URL: https://mof.gov.ua/storage/files/National%20Revenue%20Strategy_2030_.pdf